

Предраг М. Јашовић

СЕКВОЈА, МЕТАФОРА ЕГЗИСТЕНЦИЈЕ

Енес Халиловић, *Секвоја паралелепипеда*,
Културни центар Новог Сада, 2022.

Енес Халиловић није само успешан песник, већ аутор који се потврђује у различитим жанровским дискурсима, али је и свестрано ангожован на пољу културе, као приређивач, покретач различитих књижевних програма, сакупљач усменог стваралаштва и уредник часописа у штампаним и електронимским форматима. То његово име чини препознатљивим у региону и шире, а чини га значајним делатником на пољу културне, а посебно књижевне деконтаминације.

Песничка збирка Енеса Халиловића *Секвоја паралелепипеда* објављена је ове године у издању Културног центра Новог Сада. Овом песничком збирком песник је већ од насловног знака остварио, у односу на рецепцију онеобичавање песничког дискурса. То са једне стране одговара модерним савременим тежњама, а збирку издваја из обиља јаловог лирског певања које често остаје незаокружено, недопевано са ретко добрим стихом, ређе добрим песмама.

Са друге стране, већ од насловног знака овакав „увод” у садржину песничке збирке, а у односу на друге песничке збирке, нарочито претходну збирку *Зидови*, поетику песника чини кохерентном, оригиналном и препознатљивом на актуелном, штокавском говорном простору. Чини се да је већ од насловне корице на којој, поред наслова збирке, стоје сви песнички „реквизити“ од кенгура преко кревета, ножа, браве и кључа (који је једини изван визуелно представљеног поднаслова – паралелепипеда) песник је кренуо у онеобичавање садржине збирке, као да му је намера била да заведе читаоца уводном визуелизацијом

садржине збирке на самом почетку, на корицама књиге. Добрим делом то му је пошло за руком, јер није мали број критичара у тумачење ове збирке кренуо од семантике наслова *секвоја* и поднаслова *паралелелијед* (Александар Лаковић) тумачећи њихову супротстављеност облика и проналазећи метафоричност њиховог значења откривајући кохерентност лирског израза на нивоу целине садржине (Урош Ристановић).

Не залазећи данас у шире опсервације оваквог пјесничког поступка, нама је само циљ да и на ово скренемо пажњу као и на низ песама „Егзистенција”, „Рам”, „Похвала”, „Споменик”, „Трплет”, „Понос”, „О ножу”, „О бојама”, „Пржење”, „Самац”, „Јутрошње вести”, „Предак”, „Лист”, „Паде телефон у реку”, „Обала”, „Врана” и „Биографија”. За сваку од ових песама можемо рећи да је, као песма поезија по себи. Као што је поезију по себи, песник изградио из математичке волшебности паралелелипеда и источио из дуговечности и горостасне величине секвоје чија се грандиозност своди на вредност техничког дрвета, тако је полисемантичност стиха црпао из усмене и уметничке традиције, које су скупа артикулисале лирски дискурс. Илустрације ради први стих песме „Егзистенција” гласи: *само секвоја има оживљке од ђромова, али њо не / сџвара у њој ѓордостџ*. Секвоја својом необичношћу - грандиозном величином, пре свега висином (јер је према пречнику дрво баобаба веће од секвоје), по својој специфичности семантички поседује вредност симбола. У овој песми је симбол врха, а громови, према народној мудрости ударају врхове. Поред тога што је песник упоставио везу између знака секвоје и грома користиће народну усмену традицију, он продужава тај асоцијативни семантички низ успостављањем семантичке кореспонденције са етиком, односно, пре свега, рекли бисмо са религијом, јер то што секвоја има своје оживљке од громова у њој не ставара гордост. Дакле, секвоја је, постала персонифицирани симбол човека, онога, који штрчи и који може да прими громовите ударце, али га нити његова снага нити висина чини гордим, већ живи и трпи, како каже песник: *секвоја није џиџање еѓзисџенције*, јер је човеку, у односу на оно што она семантичким симболом покрива, начин секвојине егзистенције, који нам песник нуди као избор.

Током целе песме смењиваће се усмена традиција, било кроз митолошке наносе оних *залуђених који су џриносили жрџиве секвоји*, а данас су нашој актуелности непознати, било кроз књижевну традицију где стих: *који сања секвоју – умријеђе, који не сања секвоју умријеђе*, двоструко баштини књижевну традицију, својом композицијом и својом садржином. Композицијски лирски исказ се ослања на митолошке записе Вука С. Карацића, а садржински се ослања на књижевну традицију, јер је песник свој исказ градио према исказу: учини кајаћеш се, немој да учиниш кајаћеш се, који баштинимо од Сократа, преко Кејке-

горовског или или, до данашњих дана где се свет више потврђује у својој амбивалентности него у потврђивању изван доношења искључивих одлука.

У целој песми егзистенција се помиње само једном и то као негација секвоје, два пута ако рачунамо и насловни знак, али цела песма је метафором секвоје, њене грандиозне величине и трајање (секвоја може да живи преко две хиљаде година) усмерена ка човековој запитаности о смислу егзистенције. Песник пева о вредности секвоје као техничког дрвета, која је са економског становишта величанствена јер од ње настаје девет милијарди чачкалица, али то није ни упола вредност једне живе секвоје, јер се у чакалици не налази ништа од њене зачудне грандиозности коју је препознао песник.

Другим речима, песник нам говори о изгубљеној вредности смисла у економски неолибералном постваривању човека. Један солитер са сто станова, изграђен на плацу једне порушеног убогог дома, ништа не значи уколико ниједан од тих станова није дом; уколико је само сатан који има своју цену коштања.

Човек одрастао у окриљу сенке секвоје је егзистенцијаално везан за њу било да од палих секвојаа гради кануе, било да у њеној сени тражи злато, крајње уточиште ће наћи у *сандук(у) од секвоје*. Као што величина не спутава њену красоту, тако секвоја може бити учесник у грађењу цивилизације од диносаура, преко Одисеја (*да је Одисеј видео секвоју, не би мирно прошао*;) до егзистенцијалиста Камија, Сартра и Хајдегера (*на харџији / произведеној од секвоје могу се шишамџији / егзистенцијалистичке књиџе, а џако лако је надживела / Камија, Сарџира и Хајдеџера*.)

Секвоја колико год да је велика и у колико год да је великој колонији, она је увек *усамљен џојам* јер је егзистенцијално сама, баш као и човек, који јесте социјално биће, којем врло често прија самоћа.

Као што песник зна да *Постџоје наслови који су свима довољни* да препознају значај њихове садржине, тако су ове песме читоцима довољне да препознају велику поезију, која као да се прогања са наше литерарне сцене. Овом збирком, рекли бисмо, да уз оно мало правих песника данас, наша поезија додатни замаха.

Ова је поезија слојевитог значења. У њој можемо препознати различите песничке дискурсе, од оних у везаном говору до оних слободног стиха (којих је и највише). Халиловић има изванредно песничко умеће да од једног сасвим обичног, свакодневног, колоквијалног лексичког материјала саопшти велике истине које је препозано у, наоко потпуно непесничким предметима: *џелефон, нож, рам, џиџањ, наслов, или дџађањима типа џржење, џохвала*. Он је доказао да енциклопедизам и интелектуализам могу постати песничке теме уколико песник у

њима препозна поезију. Другим речима, песник у свему може да открије поезију, као што вајар у сваком материјалу може да открије фигуру.

Његове песме често имају сатиричну жаоку афоризма, као подсмех свему, па и самом страху који је присутан у целој збирци. То, рекли бисмо и није страх од овога или онога, јер смо се толико бојали свега да смо на страх свикли, то је страх од нас самих, јер, неизмирени са собом још у век се бојимо себе и нестасале људскости у себи. Зато је често Халиловићева песма тешка, оштра и уперена против човека, нас самих.

Због свега наведеног и још много тога сматрамо да смо изrekli праве речи за правог кандидата.

Изговорено 16. 12. 2022. год.

У Задужбини Вука Караџића на додели награде Кочићево њеро